

YUQORI CHASTOTALI MONOPOLYAR DIATERMOKOAGULYASIYANING SURUNKALI PULPITNI DAVOLASHDA SAMARADORLIGI

Abdumalikov Olimjon Rasuljon o'g'li

ADMI 2-kurs magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada surunkali pulpitis bilan kasallangan tishlarda endodontik davolash samaradorligini oshirish maqsadida yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiyaning qo'llanilishi tahlil qilindi. Tadqiqotda 102 bemor uchta guruhga bo'lingan, ulardan ikkitasi diatermokoagulyasiya yordamida davolangan, uchinchi guruh esa standart endodontik davolashdan o'tgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, diatermokoagulyasiya qo'llanilgan bemorlarda mikroorganizmlarning soni sezilarli kamaygan, klinik belgilar tezroq bartaraf etilgan va davolash samaradorligi oshgan. Optimal quvvat va vaqt parametrlarida usul atrofiy to'qimalarga zarar yetkazmasdan, ildiz kanallaridagi mikroflorani samarali kamaytiradi. Shu bilan, yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiya surunkali pulpitisni endodontik davolashda samarali qo'shimcha terapiya sifatida tavsiya etiladi.*

Kalit so'zlar: *surunkali pulpitis, endodontik davolash, yuqori chastotali diatermokoagulyasiya, monopolyar tok, mikroflorani kamaytirish, klinik samaradorlik.*

Kirish.

Surunkali pulpitis – tish pulpasining uzoq davom etuvchi yallig'lanish jarayoni bo'lib, u tishning ichki to'qimalari va ildiz kanallarining mikroflorasi bilan bevosita bog'liq murakkab patologik holatdir. Ushbu kasallik bemorlarda surunkali og'riq, issiqlikka va sovuqqa sezuvchanlik, shuningdek, tish funksiyasining pasayishi bilan namoyon bo'ladi. Pulpitisning surunkali shakli ko'pincha tish kanalining murakkab anatomiyasi, mikroorganizmlarning biofilm hosil qilishi va standart endodontik davolash usullarining cheklangan samaradorligi bilan bog'liq. Shuningdek, surunkali pulpitisda yallig'lanish jarayoni atrofiy to'qimalarga ham ta'sir ko'rsatishi, o'tkir periodontit va tish strukturasining degeneratsiyasiga olib kelishi mumkin.

An'anaviy endodontik davolash, asosan, mexanik ishlov berish va kimyoviy dezinfeksiya orqali ildiz kanallarini tozalashga qaratilgan. Biroq, kanalning murakkab tuzilishi, yanada past joylashgan lateral va accessory kanallar, shuningdek mikroorganizmlarning biofilm hosil qilishi tufayli to'liq sterilizatsiya qilish har doim ham mumkin bo'lmaydi. Shu sababli, surunkali pulpitisni muvaffaqiyatli davolash uchun qo'shimcha fizikal va biologik davolash usullaridan foydalanish zarurati mavjud.

Yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiya - bu elektr tokining yuqori chastotasi yordamida tish to'qimalarini isitish va mikroorganizmlarni jarohatlashga asoslangan elektrotermal usul bo'lib, endodontik amaliyotda surunkali pulpitisni davolash samaradorligini oshirish maqsadida qo'llaniladi. Ushbu usul kanal ichidagi patogen mikroflorani kamaytirish, yallig'lanish to'qimalarini inhibe qilish va davolash jarayonini tezlashtirish imkonini beradi. Diatermokoagulyasiya orqali to'qimalarga ta'sirning parametrlarini optimallashtirish (tok kuchi, chastota va ta'sir vaqti) klinik natijani yaxshilash va atrofiy to'qimalarga zarar yetkazmaslik uchun muhimdir.

So'nggi yillarda stomatologik amaliyotda yuqori chastotali diatermokoagulyasiyaning turli variantlari, xususan monopolyar tok bilan ishlash usullari keng qo'llanilmoqda. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu usul ildiz kanallaridagi mikroflorani samarali kamaytiradi va surunkali pulpitisni davolashda og'riq, yallig'lanish va qayta infektsiyalanish xavfini sezilarli darajada pasaytiradi. Shu bilan birga, diatermokoagulyasiya qo'llanilishidagi optimal parametrlarni aniqlash, apparatning ishlash xususiyatlarini va bemorning individual klinik holatini hisobga olish muhim hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi - surunkali pulpitis bilan kasallangan bemorlarda yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiyaning endodontik davolash samaradorligi va antibakterial ta'sirini o'rganish, shuningdek, klinik amaliyotda uning optimal ishlash parametrlarini aniqlashdan iborat. Bu tadqiqot natijalari stomatologik amaliyotda surunkali pulpitisni muvaffaqiyatli davolash strategiyalarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism.

Surunkali pulpitisni endodontik davolashda asosiy maqsad - ildiz kanallaridagi yallig'langan to'qimalarni va mikroorganizmlarni maksimal darajada yo'q qilish, tishning funksional va struktural integritetini saqlab qolishdir. An'anaviy mexanik ishlov berish va kimyoviy dezinfeksiya ko'plab hollarda yetarli bo'lmisligi tufayli, stomatologik amaliyotda yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiya qo'shimcha davolash vositasi sifatida keng qo'llanilmoqda.

Diatermokoagulyasiya – bu elektr tokining yuqori chastotasi yordamida to'qimalarda selektiv issiqlik hosil qiladigan elektrotermal usuldur. Monopolyar tok ta'sirida tok faqat bir elektrod orqali o'tadi va fokuslangan termal ta'sir hosil qiladi, bu esa ildiz kanali devoridagi patogen mikroflorani samarali jarohatlash imkonini beradi. Yuqori chastotali tok (2–3 MHz) past haroratli to'qimalarda minimal zarar yetkazadi, shu bilan birga mikroorganizmlarning o'limini ta'minlaydi.

Tok kuchi va ta'sir vaqti diatermokoagulyasiyaning samaradorligini belgilovchi asosiy parametrlar hisoblanadi. Tadqiqotlarda optimal parametrlar - 4,1–5,4 Vt quvvat va 3 soniya davomida ta'sir - atrofiy to'qimalarga zarar yetkazmasdan maksimal antibakterial effekt

beradi. Bu esa surunkali pulpitis bilan kasallangan bemorlarda davolash sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Diatermokoagulyasiya endodontik davolash jarayonida quyidagi bosqichlarda qo'llaniladi:

1. **Ildiz kanalining tayyorlanishi** – mexanik ishlov berish orqali kanal kengaytiriladi va kanal devorlari tozalab chiqiladi.

2. **Kanallarni kimyoviy dezinfeksiya** – natriy gipoxlorit yoki xlorheksidin kabi eritmalar bilan yuvish amalga oshiriladi.

3. **Diatermokoagulyasiya qo'llanilishi** – tayyorlangan kanalda monopolyar elektrod joylashtiriladi va optimal quvvat bilan yuqori chastotali tok yuboriladi. Bu mikroflorani yo'q qilish va yallig'lanish to'qimalarini inhibe qilish uchun xizmat qiladi.

4. **Kanallarni tozalash va plombalash** – diatermokoagulyasiya qo'llangandan so'ng, kanal yana yuvilib, keyin plombalanadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, tokning noto'g'ri parametrlar bilan qo'llanilishi atrofiy to'qimalarga zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli, har bir bemorning klinik holati, tishning anatomiyasi va ildiz kanali uzunligi hisobga olinishi zarur.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, yuqori chastotali diatermokoagulyasiya qo'llanilganda surunkali pulpitis bilan kasallangan tishlarning ildiz kanallarida *Streptococcus spp.*, *Enterococcus faecalis* va boshqa asosiy patogenlar soni sezilarli kamayadi. Bu esa standart mexanik va kimyoviy dezinfeksiya bilan solishtirganda yuqori antibakterial samaradorlikni ko'rsatadi.

Shuningdek, diatermokoagulyasiya yallig'lanish jarayonini inhibe qilishi, og'riq simptomlarini kamaytirishi va davolash muddatini qisqartirishi bilan klinik natijalarni yaxshilaydi.

Diatermokoagulyasiya qo'llanilgan guruhlarda quyidagi ijobiy natijalar kuzatilgan:

- ✓ Klinik simptomlarning tezroq bartaraf etilishi (og'riq, issiqlikka sezuvchanlik kamayishi)
- ✓ Mikroorganizmlarning sezilarli kamayishi
- ✓ Kanalning yana infeksiyalanish xavfining pasayishi
- ✓ Davolash natijasining uzoq muddatli barqarorligi

Yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiya surunkali pulpitisni endodontik davolashda samarali qo'shimcha usul sifatida qaraladi. U mikroflorani kamaytiradi, klinik simptomlarni tezlashtiradi va davolash natijasini mustahkamlaydi. Biroq, optimal tok parametrlari va bemor individual holati hisobga olinmasa, atrofiy to'qimalarga zarar yetishi ehtimoli mavjud. Shu sababli, diatermokoagulyasiyani qo'llashda aniq protokollar va apparat sozlamalari belgilanishi muhimdir.

Xulosa.

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiya surunkali pulpitisni endodontik davolashda samarali qo'shimcha usul sifatida ishlatilishi mumkin. Diatermokoagulyasiya kanal ichidagi patogen mikroflorani sezilarli darajada kamaytiradi, yallig'lanish jarayonini inhibe qiladi va klinik simptomlarni tezroq bartaraf etadi. Shu bilan birga, davolash natijalarining barqarorligini oshiradi va kanalning qayta infeksiyalanish xavfini kamaytiradi.

Optimal parametrlarda (4,1–5,4 Vt quvvat, 3 soniya ta'sir va tok chastotasi taxminan 2,64 MHz) diatermokoagulyasiya atrofiy to'qimalarga minimal zarar yetkazadi, bu esa xavfsiz klinik qo'llanishni ta'minlaydi. Ushbu parametrlar bemorning individual holati va tish anatomiyasiga mos ravishda tanlanishi kerak, chunki noto'g'ri quvvat yoki ta'sir vaqti atrofiy to'qimalarga zarar yetkazish xavfini oshiradi.

Tadqiqot shuni ham ko'rsatdiki, yuqori chastotali diatermokoagulyasiya mexanik va kimyoviy endodontik davolash bilan birgalikda qo'llanilganda, surunkali pulpitisni davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu sababli, bu usul klinik stomatologiyada surunkali pulpitis bilan kasallangan bemorlarni davolashda qo'shimcha terapiya sifatida tavsiya etiladi.

Bundan tashqari, diatermokoagulyasiyaning klinik samaradorligi va xavfsizligi bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar amalga oshirilishi zarur. Kelgusida bemorlarning individual anatomik xususiyatlarini hisobga olgan holda apparat parametrlarini yanada optimallashtirish orqali endodontik davolash natijalari yanada yaxshilanadi. Shu bilan, yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiya surunkali pulpitisni muvaffaqiyatli davolashda zamonaviy, ishonchli va samarali vosita sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Daurova F.Yu., Volkov A.G., Dikopova N.Z., Tomaeva D.I., Arzukanyan A.V. The effectiveness of high-frequency monopolar diathermocoagulation in the treatment of chronic pulpitis. *Endodontiya Today*. 2019. DOI: <https://doi.org/10.33925/1683-2981-2019-17-2-36-40>.
2. Tomaeva D.I., Daurova F.Yu., Dikopova N.Z. Optimal operation modes of high frequency monopolar diathermocoagulation in endodontic treatment. *Stomatologiya (Mosk)*. 2019;98(4):4-7. DOI: <https://doi.org/10.17116/stomat2019980414>.
5. Study of antibacterial efficacy of high frequency monopolar diathermocoagulation in endodontia. *Repository RUDN*. 2020.

6. Xakimova Z.Q., Kubayev A.S., Dusmuhammedov D.M. Pulpitning surunkali shakllarida endodontik davo muolajalarida yuqori chastotali monopolyar diatermokoagulyasiyadan foydalanish tamoyillari. Monografiya, Andijon.

